

ECONOMIE AGROALIMENTARĂ

București - ROMÂNIA, tel.: 0040-1-411.60.75; fax: 0040-1-411.54.86

în coediție cu

Editura BIOTERRA
București - ROMÂNIA

Editor coordonator: **Valeriu IOAN-FRANC**

Redactori: **Aida SARCHIZIAN, Paula NEACȘU, Mircea FĂȚĂ,**
Mihaela BURUGĂ

Tehnoredactare: **Victor PREDA, Luminița LOGIN**
Coperta și prezentarea grafică: **Nicolae LOGIN**

» drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii EXPERT. Reproducerea, parțială și pe orice suport, este interzisă fără acordul prealabil al editurii, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

973-9282-96-2

Depozit legal: Trim. III 2000

Dinu GAVRILESCU

Daniela GIURCĂ

- coordonatori -

ECONOMIE AGROALIMENTARĂ

Coediție

**Editura
BIOTERRA**

ECONOMIE AGROALIMENTARĂ

Coordonatori:

Dr. Dinu GAVRILESCU

Dr. Daniela GIURCĂ

Contribuția autorilor la realizarea cărții:

- Cecilia ALEXANDRI** - șef sector, cercetător principal la Institutul de Economie Agrară, lector asociat la Universitatea Bioterra - cap. 31
- Stefania BURTEA** - cercetător științific la Institutul de Economie Agrară, cercetător la Unitatea PHARE, Ministerul Agriculturii și Alimentației - cap. 19, 20, 22
- Andreea EȘANU** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară, economist la Fondul de Investiții Româno-American - cap. 12, 18
- Alina FLORIAN** - șef sector, cercetător principal la Institutul de Economie Agrară - cap. 22, 23
- Dinu GAVRILESCU** - director, cercetător principal la Institutul de Economie Agrară, profesor universitar, șef catedră economie la Universitatea Bioterra - cap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 38
- Daniela GIURCĂ** - secretar științific, cercetător principal la Institutul de Economie Agrară - cap. 13, 29, 32, 37, 38
- Jacqueline LEONTE** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară, director în Ministerul Agriculturii și Alimentației - cap. 15, 16, 33, 34, 35, 36
- Constantin LEONTE** - director în Ministerul Agriculturii și Alimentației - cap. 21, 33, 34, 35, 36
- Alina RUSALI** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară - cap. 14
- Alina RUSU** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară - cap. 24
- Alina ȘERBĂNESCU** - șef sector, cercetător principal la Institutul de Economie Agrară, asociat la Universitatea Bioterra - cap. 17
- Emil TEȘLIUC** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară, economist la Banca Mondială, Misiunea Rezidentă - cap. 6, 7, 8, 9, 10, 11
- Alina TOMA** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară - cap. 25

Secretar științific:

Ioan DAVIDOVICI - director adjunct, cercetător principal la Institutul de Economie Agrară

Alte contribuții:

Surse de date: **Raluca VĂLEANU**

Surse de materiale documentare, date și informații: **Luca LUCIAN** - cercetător principal la Institutul de Economie Agrară; **Dinu DIACONESCU** - consultant la "Grains Rading System"; **Tincuța IOZU** - cercetător științific la Institutul de Economie Agrară.

Verificarea textului: **Mihaela KRUSLICIKA** - asistent I la Institutul de Economie Agrară; **Elisabeta ROȘU** - asistent I la Institutul de Economie Agrară; **Alina DUMITRESCU** - asistent II la Institutul de Economie Agrară.

CUPRINS

Introducere	1
Partea I - CONCEPTE ȘI DELIMITĂRI	
1. Conceptul de economie agroalimentară	7
2. Dezvoltarea economică și dezvoltarea agroalimentară	9
2.1. Evaluarea unor corelații de bază ale dezvoltării globale și ale celei agroalimentare	9
2.2. Modelul econometric al filierei	10
2.3. Creșterea economică și crizele agroalimentare	12
2.4. Criza alimentară mondială în fața dezvoltării economice și a globalizării	13
3. Structura sectorului agroalimentar	15
3.1. Tipologic	15
3.2. Funcțional	15
3.2.1. Producția agricolă	15
3.2.2. Transformarea	17
3.2.3. Distribuția	17
4. Integrarea agroalimentară	20
4.1. Conceptul de integrare agroalimentară	20
4.2. Forme de integrare agroalimentară	20
4.2.1. Integrarea agroalimentară - proces micro și macroeconomic	22
4.2.2. Intensificarea integrării în raport de avantaje și inconveniente	23
4.3. Modele, pretabilități și disponibilități de integrare	24
4.4. Politici agricole, politici alimentare, politici agroalimentare și politici de integrare agroalimentară	28
4.4.1. Echitate și eficacitate: introducere în politici și dilema alimentară	29
4.4.2. Politici macroeconomice și politici agroalimentare - o abordare teoretică	30
4.4.2.1. Politici alimentare și politici nutriționale	30
4.4.2.2. Politica de integrare agroalimentară	31
4.4.2.3. Cadrul politicilor de integrare	32

Piețele agroalimentare	38
5.1. Piețele precomandate	38
5.2. Tranziția incipientă	40
5.3. Distorsiunile piețelor agroalimentare în tranziția din România	42

Partea a II-a - METAMORFOZELE TRANZIȚIEI

Tranziția economică: un experiment economico-social fără model teoretic	47
Agricultura în tranziție	57
Clasamentul cursei: câștigători și perdanți	64
Tranziția agriculturii românești	69
9.1. Setea de reformă (reforma fondului funciar din 1991)	69
9.2. 1992-1996: Frica de reformă. "Mâna forte" a statului	71
9.3. După 1997: Momentul adevărului - imperativul reformei	75
O evaluare a celor zece ani de tranziție în agricultură	79
Lecțiile tranziției	84

Partea a III-a

RESTRUCTURAREA SECTORULUI AGROALIMENTAR

Conjunctura macroeconomică	93
12.1. Reforma graduală (1993-1996)	95
12.2. Un nou program de reformă. Situația datoriei externe	99
Distorsiunile sistemului agroalimentar	102
13.1. Sectorul agricol și alimentară în economie	102
13.2. Forța de muncă	104
13.3. Evoluția condițiilor de piață: prețuri și costuri	106
13.4. Performanțe sectoriale	108
13.4.1. Producția agricolă (outputul)	108
13.4.1.1. Producția agricolă vegetală	109
13.4.1.2. Producția animală	116
13.4.2. Industria alimentară	123
Comerțul exterior cu produse agroalimentare	125
14.1. Pledoarie pentru efectul benefic al intensificării activității de comerț exterior	125
14.2. Regimul comercial al produselor agroalimentare în România	127
14.2.1. Retrospectivă a perioadei antereformă	127
14.2.2. Caracteristici ale perioadei 1990-1998	129

14.3. Analiza fluxurilor comerciale cu produse agricole	133
14.3.1. Evoluția schimburilor comerciale cu produse agroalimentare	134
14.3.2. Analiza pe produse a structurii comerțului agroalimentar	136
14.3.3. Integrarea regională: fluxurile comerciale și principalii parteneri	141
14.4. Relații comerciale	146
14.4.1. Instituționalizarea relațiilor comerciale	146
14.4.2. Implementarea Rundei Uruguay și probleme privind noile negocieri OMC	148
14.4.3. Relațiile comerciale dintre România și UE. Acordul European	152
14.4.4. România și CEFTA	156
14.5. Unele concluzii	158
15. Crearea noilor structuri de proprietate funciară	160
15.1. Istoria proprietății funciare în România	160
15.2. Structura fermelor în perioada pretranziției	163
15.3. Reforma agrară și reforma funciară în perioada tranziției	171
15.3.1. Scopuri și obiective	171
15.3.2. Cadrul legal și instituțional	172
15.3.3. Metamorfozele sectorului cooperatist în România	181
15.3.4. Privatizarea fermelor de stat	185
15.3.5. Dezvoltarea fermelor particulare	187
16. Privatizarea sectoarelor din amonte și avalul agriculturii	197
16.1. Structura sectoarelor din amonte și avalul agriculturii înainte de reformă	197
16.2. Obiectivele privatizării	198
16.3. Cadrul legal și instrumentele strategiei de privatizare	201
16.4. Privatizarea întreprinderilor furnizoare de materii prime și servicii	206
16.5. Privatizarea în industria alimentară	210
16.6. Privatizarea întreprinderilor din lanțul de distribuție en gros și en detail	213
17. Cadrul politicilor agricole	216
17.1. Politicile agricole în perioada pretranziției	216
17.2. Instrumentele și instituțiile politicilor agricole românești în perioada tranziției	227
17.3. Reforma în cercetare-dezvoltare	229
17.4. Măsurile de subvenționare a prețurilor și veniturilor	237
17.4.1. Politicile de preț în perioada pretranziției	237

17.4.2. Etapele liberalizării prețurilor agroalimentare și politicile de preț din perioada tranziției	239
17.5. Politici de reducere a costurilor inputurilor.....	247
17.5.1. Politici de creditare	247
17.5.2. Politici de subvenționare a inputurilor	264
17.5.3. Politici fiscale.....	274
17.6. Politici de infrastructură rurală	289
17.7. Politici de marketing.....	293
17.8. Politici de sprijin al consumatorilor	298
17.9. Cheltuielile bugetare pentru susținerea politicilor agricole	303
18. Evaluări ale gradului de protecție a produselor agricole	313
18.1. Obiectivul analizei cantitative.....	314
18.2. Coeficientul de protecție nominală - metodologie și date.....	315
18.3. Rezultatele analizei coeficientului de protecție nominală - CPN.....	317
 Partea a IV-a - DEZVOLTAREA DURABILĂ A SPAȚIULUI RURAL	
19. Interesul pentru spațiul rural și mediu	327
19.1. Definirea conceptului de dezvoltare rurală	327
19.2. Dezvoltarea rurală în preocupările FAO	328
19.3. Dezvoltarea rurală în preocupările CEE/ONU	328
19.4. Dezvoltarea rurală în preocupările Băncii Mondiale	329
19.5. Dezvoltarea rurală în preocupările OCDE	329
20. Evoluții și accepțiuni actuale ale politicii de dezvoltare rurală. Dezvoltarea rurală în context european	330
21. Finanțare și proiecte de dezvoltare rurală.	
Programul SAPARD	335
21.1. Conjunctura aderării.....	335
21.2. Programul SAPARD.....	338
22. România rurală.....	353
22.1. Principalele caracteristici ale spațiului rural din România	353
22.2. Obiectivele politicii și strategiei dezvoltării rurale stabilite de către DGDR - MAA	356
23. Tendințe ale dezvoltării comunităților rurale în România.....	360
23.1. Sistemul microsociologic rural - evoluții și tendințe ale spațiului domestic.....	363
23.2. Sistemul microeconomic rural - procese și fenomene specifice	368
23.3. Piața rurală a forței de muncă - caracteristici și note dominante.....	378

24. Tipologii economice în spațiul rural	384
24.1. Abordări metodologice	384
24.2. Zonificarea economică.....	385
24.3. Diagnoza economică	386
24.3.1. Resurse funciare agricole	387
24.3.2. Gradul de ocupare a populației.....	389
24.3.3. Exploatarea agricolă.....	390
24.3.4. Resurse forestiere	391
24.3.5. Turismul rural.....	391
24.3.6. Diversificarea activităților economice	392
25. Mediul înconjurător și agricultura durabilă	394
25.1. Raportul mediu-economie-agricultură.....	394
25.2. Filosofia mediului natural - entropia naturală.....	395
25.2.1. Filosofia mediului populat și a replicii entropice antropizate	395
25.2.2. Filosofia mediului respectat și utilizarea entropiei corective	396
25.2.3. Agricultura și mediul	396
25.3. Calitatea mediului înconjurător. Indicatori agroecologici	397
25.3.1. Aerul și indicatorii agroecologici.....	397
25.3.2. Apa și indicatorii agroecologici.....	399
25.3.3. Solul și indicatorii agroecologici	403
25.4. Impactul agriculturii asupra mediului. Calitatea mediului în zona rurală	413
25.4.1. Impactul agriculturii asupra mediului.....	413
25.4.2. Calitatea mediului în zonele rurale.....	416
25.5. Cadrul instituțional și legislativ în domeniul protecției mediului	419
25.5.1. Organizații guvernamentale și strategii de politică mediului	419
25.5.2. Organizații nonguvernamentale	422
25.5.3. Legislația referitoare la consumul de inputuri agricole și protecția resurselor naturale în agricultură	424
 Partea a V-a - PERSPECTIVELE ANILOR 2000-2020	
26. Premise metodologice	429
26.1. Megatendințe și restructurarea modelelor agroalimentare	429
26.2. Accentuarea cadrului de colaborare regională. Formarea noului tip de echilibru	433
26.3. Modelul strategic al economiei agroalimentare. Politica alimentară	435

26.4. Modelul de dezvoltare agricolă	440
26.5. Modelul metodologic structural	440
27. Evaluarea celor mai semnificative demersuri prospective.	
Strategii elaborate	444
27.1. Strategii elaborate în perioada de tranziție	445
27.2. Strategia Programului de guvernare (1996)	456
27.3. Strategia Programului Isărescu, 1999	465
27.4. Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu, martie 2000	466
28. Scenarii de dezvoltare agroalimentară - perspectiva 2020	469
28.1. Analiza conjuncturală și evoluțiile anticipate	469
28.2. Starea economiei agroalimentare și premisele relansării	470
28.2.1. <i>Întreprinderea și mediul economic</i>	470
28.2.2. <i>Mecanismele dezvoltării</i>	471
29. Scenarii ale dezvoltării în perspectivă	472
29.1. Scenariul dezvoltării ideale	474
29.2. Evoluția economiei agroalimentare	478
29.3. Scenariul dezvoltării moderate	483
29.3.1. <i>Cadrul macroeconomic</i>	484
29.3.2. <i>Evoluția economiei agroalimentare</i>	486
29.3.3. <i>Evoluția principalelor producții agricole</i>	488
29.4. Scenariul dezvoltării pesimiste	491
29.4.1. <i>Cadrul macroeconomic</i>	492
29.4.2. <i>Evoluția economiei agroalimentare</i>	494
29.5. Scenariul de criză	499
29.5.1. <i>Cadrul macroeconomic</i>	500
29.5.2. <i>Evoluția economiei agroalimentare</i>	501

Partea a VI-a - SECURITATE ȘI ECHILIBRU ALIMENTAR

30. Securitatea alimentară în ecuația tranziției	507
30.1. Securitatea alimentară și dilema de fond a politicii alimentare	507
30.2. Modelul de producție	518
30.3. Modelul de consum	519
31. Cererea și consumul de produse alimentare în România	523
31.1. Veniturile populației	524
31.2. Prețurile produselor alimentare	527
31.3. Cheltuielile alimentare ale gospodăriilor	528
31.4. Consumul alimentar	530
31.5. Diferențe între modelul urban și modelul rural de consum alimentar	533

31.6. Cererea de produse alimentare: determinarea elasticității pentru principalele produse alimentare	535
32. Scenarii de asigurare a securității alimentare	539
32.1. Scenariul dezvoltării ideale	541
32.2. Scenariul dezvoltării moderate	545
32.3. Scenariul dezvoltării pesimiste	548
32.4. Scenariul de criză	548

Partea a VII-a - INTEGRAREA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

33. Scurt istoric	557
34. Adoptarea acquis-ului comunitar - armonizarea legislativă și activitatea de screening	559
35. Implicații pentru țările candidate la aderare - armonizarea instituțională	564
36. Scenarii privind efectele economice ale aderării	566

Partea a VIII-a - CONCLUZII

37. Concluzii generale	573
38. Concluzii privind fezabilitatea prospectivă	576
Bibliografie	616

Tabele

3.1. Locul agriculturii în valoarea produsului alimentar final	16
4.1. Tipurile de finanțare publică a politicii agroalimentare	34
4.2. Ponderea contribuabililor și consumatorilor în finanțarea politicii agroalimentare (1989)	34
7.1. Gradul de concentrare și de fărâmițare a exploatațiilor agricole, 1997	61
8.1. Criteriile folosite pentru clasificarea reformelor din agricultură în țările în tranziție	66
8.2. Stadiul reformelor din agricultură în economiile în tranziție din centrul și estul Europei și Comunitatea Statelor Independente în 1999 (1997)	68
9.1. Fragmentarea funciară în România: 1948 față de 1998	70
9.2. Sprijinul bugetar și cvasifiscal pentru agricultură, în procente din valoarea brută nou creată în sector	73